

Afvalligheid en diepe slaap: een krachtig geestelijk bolwerk in Nederland. © 2007. J.W.A. Bakker. 2025 herziene editie.

Inhoudsopgave

1. Inleiding p. 1

Afvalligheid: een belangrijk geestelijk bolwerk in Nederland. Wat is afvalligheid?

Afvalligheid is een proces. Afvalligheid en het geestelijke klimaat.

2. Afvalligheid in de bijbel p. 3

Afvalligheid in het oude testament. Israël en Juda. Afvalligheid ten tijde van Jezus. De Farizeeën. Afvalligheid in de eerste gemeenten. Afval door dwaalleer en namaak christendom.

3. Negatieve gevolgen van afvalligheid p. 8

De geest van diepe slaap. Diepe slaap in het Nieuwe Testament. Effecten van diepe slaap onder gelovigen. Andere voorbeelden van diepe slaap. Afvalligheid en het verlies van eerdere zegeningen. Voorbeelden in de bijbel.

4. Gods waarschuwingssysteem en herstelplan p. 11

Gods vroegtijdig waarschuwingssysteem. Gods waarschuwingssysteem in het boek Openbaring. God blijft altijd naar geestelijk herstel zoeken. Extra vergoeding voor de gevolgen van afvalligheid.

5. De lessen voor Nederland en de rest van Europa p. 14

Afvalligheid in Nederland. De gevolgen voor Nederland als natie. Diepe slaap onder Nederlandse gelovigen. Strategie voor bevrijding en herstel.

6. Slotopmerking p. 17

1)Inleiding

Afvalligheid. Een belangrijk geestelijk bolwerk in Nederland

Het begrip afvalligheid verwijst naar mensen die het christelijk geloof aanhangen, maar dit vervolgens vaarwel zeggen. Afvalligheid is echter meer dan een menselijke keuze. Zij vormt ook een geestelijke macht die ik hier zal aanduiden met de term ‘geest van afvalligheid’. Deze geestelijke macht poogt christenen actief tot geloofsafval te verleiden en te stimuleren. En zij poogt het geloofsleven van christenen die beslist niet van plan zijn om af te vallen ernstig te ondermijnen. Deze ‘geest van afvalligheid’ probeert tot slot de evangelisatie van niet-gelovigen te frustreren. In Nederland is deze geestelijke macht tot een sterk bolwerk uitgegroeid. Om Gods koninkrijk in Nederland weer verder door te laten breken, zullen wij daarom actief strijd met deze macht moeten leveren. Deze strijd vereist dat wij weten wat dit bolwerk precies inhoudt, en wat de openingen voor zijn invloed zijn. In dit artikel zal ik deze macht bespreken, en wat wij kunnen doen om haar invloed te weerstaan en te verbreken.

Om te beginnen zal ik enkele hoofdkenmerken van dit bolwerk behandelen. Vervolgens zal ik uitgebreid ingaan op wat de bijbel over afvalligheid en haar negatieve gevolgen zegt. Dit bolwerk is namelijk een belangrijk en telkens terugkerend thema in de bijbel. Een bespreking van wat de bijbel hierover leert zal daarom ons begrip van de werking van dit bolwerk sterk verdiepen. Ik ga met name in op een belangrijk negatieve gevolg van afvalligheid, de zogeheten ‘geest van diepe slaap’. Ook zal ik ingaan op Gods plan van bescherming tegen, en van herstel van, de geest van afvalligheid. Tot slot zal ik de lessen bespreken die wij hieruit kunnen trekken voor onze strijd tegen dit bolwerk in Europa, waaronder Nederland.

Wat is afvalligheid?

De motor achter afvalligheid is een geestelijke hardheid tegen God die zich in het menselijk hart ontwikkelt. Hierdoor besluiten individuen, generaties of regio's die sterk door het christelijk geloof beïnvloed zijn, om af te vallen. Deze keuze om af te vallen opent de deur voor een nog sterkere verharding tegen God en het evangelie. Die verharding maakt het voor iemand die is afgefallen extreem moeilijk om alsnog naar God en het christelijk geloof terug te keren. Aan de ene kant is afvalligheid natuurlijk een menselijke keuze. Iemand kiest zelf vanuit een verhard hart om elke band met de levende God te verbreken.

Aan de andere kant is afvalligheid nooit een kwestie van menselijke overwegingen alleen. Zij is, zoals al gezegd, ook een geestelijke macht, die demonisch wordt geïnspireerd en bekrachtigd. Uiteraard wil de vijand graag dat gelovigen van de levende God afvallen. Via de ‘geest van afvalligheid’ manipuleert hij iemands persoonlijke kwetsbaarheden om hem over te halen dit ook daadwerkelijk te doen. Deze kwetsbaarheden omvatten onder meer teleurstelling, aanstoot, verlangen naar rijkdom of maatschappelijk succes, onopgeloste geloofsvragen, en geestelijke onvolwassenheid. Ook angst voor vervolging en onwil tot volledige overgave aan God zijn mogelijke openingen.

In de bijbel lezen wij dat mensen die zich maar oppervlakkig hebben bekeerd een groot risico op afvalligheid lopen. Bij vervolging of andere tegenstand of tegenslag vallen zij weer makkelijk af (Matth. 13:20,21). Dit risico geldt nog eens in extra mate voor wie nooit een echte persoonlijke relatie met God heeft gehad. Maar ook mensen die wel een hechte en intieme relatie met God hebben, kunnen tot afvalligheid worden verleid. Dit risico geldt zelfs voor wie ooit een krachtige en succesvolle christelijke bediening heeft uitgeoefend.

Afvalligheid is een proces

De term afvalligheid duidt dus op een gelovige, of groep gelovigen, die met God en het evangelie breken. Zo'n breuk vindt doorgaans niet heel plotseling plaats, maar is meestal de uiteindelijke uitkomst van een proces. In dit proces neemt een mens, een groep mensen, of zelfs een hele generatie, in toenemende mate afstand van God. Dit proces begint dus met een verharding tegen, en verwijdering van, God in het hart. Vervolgens uit deze verharding zich ook in het denken en gedrag.

Met andere woorden, afvalligheid bestaat meestal uit een serie van opeenvolgende stappen van verharding tegen God, Zijn waarheid en normen. Dergelijke verharding wordt in de bijbel met diverse termen aangeduid, zoals hardnekkigheid, halsstarrigheid, opstandigheid, dwarsheid, weerspannigheid, ongezeglijkheid, koppigheid, trouweloosheid, overspeligheid,

ongehoorzaamheid en rebellie. De totale breuk met God en het evangelie is dan de laatste en definitieve stap in dit proces. Het is dus mogelijk dat een gelovige nog niet definitief is afgefallen, maar desondanks wel flink op weg is in die richting. In zijn hart heeft hij dan inmiddels al flinke afstand van de Heer genomen.

Soms kan het gehele proces van afvalligheid van begin tot eind heel snel gaan. Dat geldt zowel voor individuen als voor gehele gemeenten of generaties. Maar in veel gevallen ontvouwt dit proces van afvalligheid zich tamelijk geleidelijk. Deze afvalligheid kan zich in een land of kerk zelfs stapsgewijs ontwikkelen door meerdere generaties heen. Iedere generatie doet dan weer een nieuwe stap richting totale afvalligheid. Dit proces wordt soms door gehele of gedeeltelijke bekering enigszins teruggedraaid. Maar als er geen radicale bekering plaats vindt, zet dit proces van toenemende afvalligheid zich weer makkelijk opnieuw in beweging.

Afvalligheid en het geestelijke klimaat

Afvalligheid kan ook uitgroeien tot een algemeen kenmerk van het geestelijk klimaat in een gemeente, generatie of regio. Zij ontwikkelt zich dan tot een geestelijk bolwerk dat de voortgang van Gods koninkrijk ernstig ondermijnt. Zo'n afvallig klimaat stimuleert verdere geloofsafval in een gemeente, land of generatie op grote schaal. En het produceert een algemeen geestelijk klimaat van verharding tegen God en het evangelie. Daardoor wordt het extra moeilijk om mensen die zijn afgefallen weer te bereiken.

Dit klimaat maakt het zelfs extra lastig om mensen met het evangelie te bereiken die nooit gelovig zijn geweest, en dus nooit zelf afgefallen zijn¹. Dit bolwerk beïnvloedt ook de nakomelingen van afvallige generaties. Deze nakomelingen zijn zelf dus niet persoonlijk afgefallen. Maar zij hebben wel de hardheid tegen het evangelie van hun afgefallen voorouders geërfd. Daardoor zijn ook zij moeilijk met het evangelie te bereiken.

Zo'n afvallig klimaat heeft verder een negatieve uitwerking op gelovigen die wel trouw willen blijven. Zij besluiten weliswaar niet om definitief af te vallen. Desondanks oefent de geest van afvalligheid een negatieve invloed uit op hun geestelijke gezondheid, groei, en vrijmoedigheid. De geest van afvalligheid werkt als een zware, ontmoedigende deken, die hun geloofsleven op allerlei manieren wil dempen en naar beneden drukken.

2. Afvalligheid in de bijbel

Afvalligheid in het oude testament

In het oude testament waarschuwt God herhaaldelijk tegen afvalligheid, in zeer ernstige bewoordingen. Zo wees Hij Israël heel nadrukkelijk op het gevaar ervan tijdens de verbondssluiting bij Horeb. Van afvalligheid was bijvoorbeeld sprake als Israël 'overspelig' was, d.w.z. als zij andere goden vereerde dan Jahweh alleen. Grove schending van andere geboden van de Mozaïsche wet betekende eveneens afvalligheid van Zijn verbond.

¹ Dit probleem heb ik ooit een Afrikaanse broeder prachtig horen verwoorden. In Afrika is een akker die volledig aan vuur ten prooi is gevallen een flinke tijd niet bruikbaar voor het verbouwen van gewassen. Je kunt er een tijd niet zaaien en planten, en dus ook niet oogsten. Deze broeder vergeleek Europa, waaronder dus ook Nederland, in geestelijk opzicht met zulke verbrande grond. Door de gevolgen van afvalligheid kun je in Europa een tijd lang moeilijk het zaad van het evangelie weer tot een rijke oogst laten opgroeien.

Afvalligheid zou tot Gods oordeel leiden, met ernstige gevolgen, ofwel vloeken. In de eerste fasen van afvalligheid zouden deze bestaan uit problemen als droogte, invasie van wilde dieren, nederlagen in oorlog, et cetera (Deut. 28:15 e.v.). Als Israël zich desondanks niet zou bekeren, maar daarentegen verdergaande stappen van afvalligheid zou zetten, zou ballingschap als uiteindelijk oordeel volgen.

Vanaf het eerste begin speelde afvalligheid een grote rol in de geschiedenis van Israël. Zo hield het volk zich in de tijd van de Richteren nauwelijks aan Gods verbond. Zoals de bijbel treffend stelt 'deed iedereen maar wat goed was in de eigen ogen' (Richt. 17:6) Met name ten tijde van David, en in het begin van Salomo's regering, was Israël weer aanmerkelijk trouwer. Maar op den duur werd Salomo steeds minder trouw, wat ook weer een negatieve uitwerking op het volk had. Als oordeel ontnam God de dynastie van Salomo het recht om over geheel Israël te regeren (1 Kon. 11,12). Zijn dynastie mocht nog wel blijven regeren over Juda en Benjamin, als blijk van Gods trouw aan David. Maar de regering over de overige tienstammen ging in andere handen over.

Israël en Juda

Het tienstammenrijk verviel echter meteen in rebellie en afvalligheid. God had Jerobeam als koning van dit tienstammenrijk aangesteld. Maar Jerobeam was vanaf het begin al ontrouw. Hij verving de dienst aan Jahweh door een zelfgemaakte godsdienst van een namaak Jahweh. Hij bouwde twee altaren, één in Bethel, en één in Dan. Op elk altaar plaatste hij een beeld van een stierkalf, zoals het stierkalf dat Aäron destijds in de woestijn gemaakt had. Jerobeam doopte die stierkalven tot 'de goden die Israël uit Egypte hadden gevoerd'. Ook stelde hij zelf priesters aan om bij die altaren te dienen die, tegen Gods instructies in, geen afstammelingen van Aäron waren (1 Kon. 12:25. e.v.).

God beschouwde deze namaak cultus als afgoderij en afvalligheid. Hij liet een profeet uit Juda Zijn oordeel over het hoofdaltaar in Bethel uitspreken. Dit oordeel werd later voltrokken door Josia, de latere koning van Juda (1 Kon. 13). Israëls afvalligheid leidde uiteindelijk tot de ballingschap in Assyrië. Juda ontsprong ten tijde van de regering van Hizkia nog de dans, al was het menselijkerwijs gezien 'kantje boord' (2 Kon. 18,19).

Het proces van afvalligheid zien wij eveneens sterk in de geschiedenis van Juda terug. Vanaf de breuk met het tienstammenrijk ging het ook daar stapsgewijs steeds verder bergafwaarts. De bijbel beschrijft echter eveneens perioden van bekering en herstel. In die perioden keerde het tweestammenrijk gedeeltelijk tot Gods verbond terug, en brak het met de ergste vormen van afgoderij. De hervormingen onder de koningen Hizkia en Josia zijn hiervan de helderste voorbeelden. Maar deze hervormingen waren niet diep en radicaal genoeg om de diepe wortels van afgoderij in het volk te verwijderen. Deze hervormingen stopten het voortgaande proces van afvalligheid dan ook niet. De koningen die Hizkia en Josia opvolgden gingen gewoon weer vrolijk verder met het plegen van afgoderij en afvalligheid (2 Kon. 18-23). Zij deden er wat betreft zelfs nog een schepje bovenop, en trokken het gehele volk hierin mee. Het oordeel van ballingschap over Juda werd dan ook onvermijdelijk.

In tegenstelling tot de tien stammen keerde een groot deel van Juda en Benjamin wel uit de ballingschap terug. Ezra en Nehemia begonnen een radicale geestelijke hervorming, zodat het volk voortaan wel trouw zou blijven aan het Mozaïsche verbond. In de roerige

periode tussen de terugkeer uit ballingschap en de komst van Jezus bleef de dreiging van afvalligheid echter ook sterk.

Afvalligheid ten tijde van Jezus

In de tijd van Jezus bestond er aan de ene kant een groep mensen die trouw aan God bleef. De profeet Zacharia en de profetes Ana waren hier prachtige voorbeelden van. Zij herkenden in Jezus al de beloofde Messias toen Hij nog een baby was, en dus nog geen preek had uitgesproken of wonder verricht (Lukas 2:22-38)! Aan de andere kant was tijdens Jezus' leven en bediening afvalligheid een krachtig geestelijk bolwerk. Dit bolwerk kenmerkte met name de toenmalige generatie geestelijke leiders, die tegelijkertijd ook politiek veel invloed. Jezus noemde hen een 'dwarse', 'overspelige' of 'afvallige' generatie (Mattheüs 16:4; 17:17). De bewoordingen die Jezus gebruikte zijn vergelijkbaar met die waarmee Mozes de rebellie en afvalligheid van zijn generatie kenschetste (Deut. 32:5).

Deze door de geest van afvalligheid beheerste geestelijke leiders bestonden enerzijds uit de Sadduceeën. Deze vormden een kleine politieke, economische en religieuze elite, maar domineerden onder meer de tempeldienst en het sanhedrin, de joodse bestuursraad. Zij erkenden slecht de vijf boeken van Mozes, maar de rest van het oude testament niet. Zij geloofden niet in de opstanding en het bovennatuurlijke, en evenmin dat God het menselijk leven stuurt of beïnvloedt. In hun idee bepaalt de mens zelf zijn lot. Hoewel de Sadduceeën wel uiterlijke religieuze vormen in acht namen, hadden zij feitelijk geen relatie met de God van Israël meer. Zij waren vooral gericht op geld, macht en aanzien. Jezus' tempelreiniging illustreerde dit. Jezus verdreef tot twee keer toe handelaars die het voorhof van de tempel hadden overgenomen (Markus 11:15-18; Joh. 2:13-22). De aanwezigheid van deze handelaars op die plek was een regelrecht uitvloeisel van het corrupte wanbeheer van de Sadduceeën.

De Farizeeën

De Farizeeën vormden een religieuze groep die in de tweede eeuw voor Christus was ontstaan. Zij ijverden voor de zuiverheid van de bijbelse leer en moraal. Maar zij ontwikkelden hun eigen interpretaties hiervan, die soms rechtstreeks in strijd waren met Gods visie hierop. Jezus verweet hun in dit verband dat zij 'op de stoel van Mozes' waren gaan zitten (Matth. 23:1). Zij beschouwden hun eigen interpretaties als de hoogste autoriteit in de uitleg en toepassing van het Mozaïsche verbond. Feitelijk praktiseerden zij een joodse vorm van religieus humanisme, waarbij zijzelf als de uiteindelijk maatstaf van goddelijke waarheid en moraal golden.

Volgens Jezus werden zij geïnspireerd door dezelfde geest van afvalligheid die al vaker in Israëls geschiedenis werkzaam was geweest. Herhaaldelijk had Israël in het verleden gerebelleerd en zich verzet tegen de Heilige Geest, die namens God sprak en mensen inspireerde. Deze vijandschap had zich onder meer geuit in het doden van de profeten (Lukas 13:34). Zij waren door de Heilige Geest geroepen en geïnspireerd om Israël tot de orde te roepen bij grove zonde en afvalligheid. De Farizeeën toonden in hun gedrag dezelfde heftige vijandschap tegen de Heilige Geest. Dit blijkt duidelijk uit hun reactie op een bevrijding door Jezus. Zij stelden dat Jezus door de kracht van een hoge demonische macht mensen van boze geesten bevrijdde. Jezus waarschuwde hen daarop dat een dergelijke diepe belediging van de

Heilige Geest een zonde is die niet zal worden vergeven². Jezus wilde hiermee zeggen dat als de verharding tegen de God van Israël zo extreem is geworden, er nauwelijks nog een weg terug is. De Heilige Geest overtuigt iemand namelijk van zonde, en van Gods vergeving en liefde (Joh. 16:8) Als iemand zich zo intens vijandig tegen Hem op blijft stellen, kan Hij hem moeilijk nog met Gods liefde en overtuiging van zonde bereiken. Dan is er letterlijk ‘geen redden meer aan’, en dreigt de afvalligheid totaal, definitief en onomkeerbaar te worden (Mattheüs 12: 22-32).

Sommige geestelijke leiders bekeerden zich na de pinksterdag wel. Maar bij vele andere leiders zette dit proces van innerlijke verharding tegen de Heer zich gewoon voort. Dit bleek onder meer uit de rede van Stefanus voor het Sanhedrin. Stefanus verweet de geestelijke leiders geïnspireerd te worden door de generatiezonde van vijandschap tegen de Heilige Geest. Daarom hadden hun geestelijke voorvaderen de profeten die door de Heilige Geest spraken vervolgd, en veelal gedood. En om die reden hadden deze geestelijke leiders Messias Jezus, op wie de Heilige Geest rustte, eveneens gedood. En daarom verzetten zij zich ook nu weer hevig tegen het werk van de Heilige Geest. Dit eerlijke en ernstige betoog maakte Stefanus’ toehoorders ziedend van woede. Stefanus onderging dan ook hetzelfde lot als Jezus en vele profeten voor Hem. Stefanus werd vermoord, en wel door steniging (Hand. 7:51-58).

Afvalligheid in de eerste gemeenten.

Het probleem van afvalligheid speelt ook een belangrijke rol in de kerkgeschiedenis, al vanaf het vroege begin. De brief aan de Hebreeënen is hier een treffend voorbeeld van. Deze was gericht aan joodse gelovigen die kennelijk teleurgesteld waren door alle tegenwerking en tegenslag die zij als gelovigen ondervonden. Hierdoor kwamen vele van hen in de verleiding om weer van hun nieuwe Messiaanse geloof af te vallen. De schrijver, of deze nu Paulus was of iemand anders, waarschuwde hen heel ernstig voor de gevolgen van dergelijke afvalligheid. Ik zal de hoofdredenering van dit briljante betoog hier in enigszins eigen bewoordingen weergeven.

De schrijver legt uit dat het nieuwe verbond van Jezus de enige mogelijkheid tot redding is. Hij stelt dat volgens de bijbel afval van het oude verbond al heel ernstige gevolgen had. Omdat het verbond in Christus veruit superieur is aan het oude, heeft afval van dit

² Verwarring over deze uitspraak van Jezus heeft een theologisch en pastoraal probleem geschapen. Sommige gelovigen zijn bang om de ‘zonde tegen de Heilige Geest’ te bedrijven. Of zij zijn bang die zonde al te hebben begaan. Jezus’ oproep is echter gericht tegen mensen die zo sterk hun hart hebben verhard dat zij al op het punt van definitief afvallen staan. Hun hart is zo vijandig geworden tegen de Heilige Geest dat zij zich volledig voor Hem dreigen af te sluiten. Zij laten Zijn licht, stem en openbaring totaal niet meer toe, waardoor zij ook niet meer door Hem van zonde kunnen worden overtuigd. Dan sluiten zij zich ook af voor elk schuldbesef of angst voor oordeel. Jezus waarschuwt de Farizeeën feitelijk niet in zo’n toestand van extreme verharding te vervallen.

Jezus’ oproep is echter beslist niet gericht tegen zwaarmoedige of wankelmoedige gelovigen die bang zijn de Heilige Geest te hebben beledigd. Het feit dat zij een overmatig schuldgevoel hebben, of angst voor het oordeel, bewijst dat zij hun hart juist niet hebben verhard. Zoals vele bijbelse pastores terecht hebben opgemerkt, ‘als je bang bent de zonde tegen de Heilige Geest te plegen, of te hebben gepleegd, bewijst dit dat je deze zonde onmogelijk kunt hebben begaan’.

Overigens is de angst voor de zonde tegen de Heilige Geest veelal een bijverschijnsel van mentale instabiliteit, en met name van depressie. Als een gelovige hier effectief voor behandeld wordt, door therapie of medicijnen, verdwijnt die angst doorgaans vanzelf. Daar is een uitgebreide bijbeluitleg dan meestal niet eens meer voor nodig.

nieuwe verbond nog veel ergere consequenties. Verder betoogt de schrijver onder meer dat bloedoffers essentieel zijn voor de vergeving van zonde. In het oude verbond betrof dit offers van dieren, die de zonden echter niet echt wegnamen, maar slechts ‘in gedachten hielden’. Het nieuwe verbond draait daarentegen om een eenmalig bloedoffer dat alle zonden wel definitief wegneemt. Dit is het bloedoffer van ‘hogepriester’ Jezus, die de ‘hemelen is doorgegaan’. Alleen Zijn offer is krachtig en waardig genoeg om deze vergeving en verzoening tussen God en mens tot stand te brengen.

Dit betekent dat wie dit nieuwe verbond verwerpt niet op een ander verbond kan terugvallen. Hij kan niet teruggrijpen op het oude Mozaïsche verbond rondom bloedoffers, omdat die immers geen zonden wegnemen. En God kan evenmin nog een derde verbond invoeren om de zonden alsnog te verwijderen. Zo’n verbond zou namelijk een nieuw bloedoffer vereisen dat krachtig en waardig genoeg is om effectief zonden te vergeven. Maar behalve Christus is er geen andere kandidaat die waardig genoeg is om in dat geval de rol van ‘offerdiër’ te vervullen. Als God een nieuw, derde verbond zou moeten maken, betekent dat feitelijk dat Christus nog een keer zou moeten worden gekruisigd. Dit bedoelt de schrijver als Hij zegt dat wie dit verbond verwerpt ‘Christus opnieuw kruisigt’. Maar Christus is al een keer gekruisigd, en is inmiddels opgestaan uit de dood en verheerlijkt. Om Hem nog een keer te laten kruisigen is daarom geen optie meer. De onvermijdelijke conclusie is dus dat wie van het verbond in Christus afvalt, geen andere mogelijkheid tot redding meer heeft.³

Afval door dwaalleer en namaak christendom

Mensen die afvallen keren vaak terug tot het geloof of levensbeschouwing van voor hun bekering. In andere gevallen vervallen zij tot atheïsme of agnosticisme, of nemen een nieuwe godsdienst aan. Maar afvalligheid kan zich ook op een andere manier uiten. In 1 Tim. 4:1 gaat Paulus op dit onderwerp in. Hij zegt letterlijk: ‘De Heilige Geest zegt nadrukkelijk dat in de toekomst sommigen zullen afvallen doordat zij zich richten op misleidende geesten of leringen van demonen’ Paulus doelt hier op allerlei grove dwalingen of pseudochristelijke bewegingen, waarvan hij in vers 4 een concreet voorbeeld noemt.

Zoals al gezegd verving Jerobeam destijds de dienst aan Jahweh door een dienst aan een ‘andere Jahweh’, een pseudo Jahweh. Op vergelijkbare wijze brengen dergelijke dwalingen een ‘andere Christus’, een ‘andere geest’ en een ‘ander evangelie’ dan de echte (2 Kor. 11:4), Het nieuwe testament geeft hier concrete voorbeelden van, zoals het jудаïstische wetticisme en de gnostiek (Gal. 1:6; 1 Tim. 6:20, e.a.). Zulke namaak evangeliën en

³ Wij moeten de verzen in Hebr. 6:4-6 ook in dit licht lezen. Net als Jezus’ waarschuwing over de zonde tegen de Heilige Geest is dit vers vaak totaal verkeerd begrepen, en voedt het bij sommige gelovigen volstrekt onnodige angst. Deze waarschuwing is heel nadrukkelijk niet gericht tegen gelovigen met een overgevoelig geweten of schuldgevoel. De schrijver waarschuwt daarentegen gelovigen die op het punt staan willens en wetens af te vallen. Deze gelovigen hebben alle zegeningen van het nieuwe verbond met God al nadrukkelijk ervaren, ‘gesmaakt’. Maar zij zijn tot de conclusie gekomen dat zij deze zegeningen niet lekker vinden, en er dus ook niet meer van willen ‘eten’. De schrijver maakt duidelijk dat de zegeningen van dit verbond het enige is dat God te bieden heeft. Als wij die niet lekker vinden, maar daarentegen juist uit weerzin uitspugen, houdt het wat God betreft op. Het is dit verbond in Christus met al haar zegeningen, of het is niets. Als iemand zo’n weerzin tegen dit nieuwe verbond en haar zegeningen heeft ontwikkeld, wordt het simpelweg extreem moeilijk om er alsnog naar terug te keren. Daarom waarschuwt de schrijver de Hebreeërs om te voorkomen dat hun hart zich zo extreem verhardt. Want dan dreigen zij voor zichzelf een dergelijke terugkeer naar het nieuwe verbond te blokkeren.

pseudochristelijke bewegingen zijn feitelijk afgoderij. Wie dergelijke namaak omarmt, valt automatisch van de levende God af (Gal. 1:6,7; 5:4; Kol. 2:20 NBG).

Dergelijke dwalingen en namaak evangeliën leiden veelal tot aparte bewegingen die zich van de christelijke gemeente afsplitsen. Maar ook groepen die zichzelf wel tot de officiële christelijke kerk rekenen, kunnen deze vorm van afvalligheid ontwikkelen. Zij gebruiken doorgaans nog christelijk jargon, maar verdraaien bijbelse inzichten, en bepalen zelf wat waar, goed en nuttig is. Zij creëren zo feitelijk ook ‘een ander evangelie’. En hun kerkelijke structuren, ambten en projecten worden een lege religieuze huls, waar de Heer Zelf nauwelijks nog invloed op heeft (vgl. Jes. 29:13). Een dergelijke vorm van afvalligheid is helaas ook duidelijk in de Nederlandse geschiedenis aanwijsbaar.

Uit 1 Tim. 4:1 kunnen wij verder afleiden dat God de verleidingen van afvalligheid niet kost wat kost voorkomt. Hij verhindert immers net zomin automatisch vele andere dreigingen. Hij leidt en beschermt ons, maar geeft ons tegelijkertijd een eigen verantwoordelijkheid. Hij wil volwassen ‘zonen en dochter van God’ die leren om zelf waakzaam te zijn voor de verleidingen van afvalligheid. Ook wil Hij ons leren om bij moeilijkheden en verleidingen te volharden, in plaats van het bijltje erbij neer te gooien.

Verder gebruikt Hij dergelijke verleidingen om ons testen. In het oude testament gebruikte God valse profeten om te toetsen wat er in het van het volk leefde. Dat maakte duidelijk of het volk in hun hart trouw was aan Hem (Deut. 13:2-5). Op dezelfde wijze gebruikt God nu dwaalleer en afvallige bewegingen om onze trouw te toetsen. Als ons hart trouw is, en ons kompas op de ‘Geest van de waarheid’ gericht blijft, zullen wij die dwalingen ontmaskeren en weerstaan. Maar God is heel realistisch. Hij weet dat velen niet trouw zullen blijven en evenmin op Zijn waarschuwingssignalen zullen letten, en dus zullen afvallen. De kerkgeschiedenis geeft hier dan ook helaas talrijke voorbeelden van.

3. Negatieve gevolgen van afvalligheid

De geest van diepe slaap

Ik wil mij nu focussen op een heel belangrijke vloek van afvalligheid, de zogeheten ‘geest van diepe slaap’. Deze vloek zorgt ervoor dat het besef van God en Zijn werking niet meer tot iemand door kan dringen. Je kunt dit vergelijken met iemand die in een diepe slaap verkeert. Tijdens die diepe slaap dringen de signalen van die buitenwereld nauwelijks tot hem door. Op vergelijkbare wijze dringen Gods signalen niet meer door tot iemand die in een diepe geestelijke slaap verkeert. Zelfs als zo’n persoon zich wel op God zou willen richten, en op Zijn leiding, lukt dit hem niet. Jesaja stelt dat God Juda in zijn tijd aan een dergelijke geest van diepe slaap had overgegeven (Jesaja 29:10).

De bijbel spreekt uitgebreid en gedetailleerd over deze vloek. Diepe slaap is feitelijk een cluster van krachten die ons voor de Heer en Zijn werking ongevoelig maakt (Deut. 29:4; Jes. 6:9,10; 29: 9-12; 44:18-20) Rom. 11:8). Zo is er een ‘geest van blindheid’ en van ‘doofheid’. Hierdoor missen wij de geestelijke ogen om Gods werkelijkheid en plannen te ontwaren, en de geestelijke oren om Zijn stem te horen. Er bestaat verder een ‘geest van onbegrip’ waardoor wij Gods plannen, bedoelingen en gedachten totaal niet kunnen begrijpen. Hierdoor landen Zijn plannen en gedachten evenmin in ons hart, zelfs als wij die plannen en gedachten wel zouden horen (Jesaja 6:9,10; 29:10,11). De profeet Jesaja vergelijkt een

dergelijk onbegrip met een analfabeet die probeert een geschreven manuscript te lezen. Hoe hij ook zijn best doet het te begrijpen, hij kan er met de beste wil van de wereld geen touw aan vastknopen. Verder noemt de bijbel een ‘geest van verwarring’. Mensen raken hierdoor gedesoriënteerd en op een geestelijk dwaalspoor (Jes. 44:20).

Deze diepe slaap was een oordeel van God over Juda’s afvalligheid. Als onderdeel van zijn roeping moest Jesaja zo profeteren dat de blindheid, doofheid, onbegrip en hardheid van zijn tijdgenoten aan het licht zouden komen. Sterker nog, zijn profetische bediening zou deze symptomen van diepe slaap nog in kracht doen toenemen (Jesaja 6:9-11). Dit verklaart waarom Jesaja zich veelal in ietwat mysterieuze bewoordingen uitdrukte (Jes. 28:8-13). Zijn toehoorders namen hier aanstoot aan, wat hun innerlijke hardheid en diepe slaap nog verder versterkte. Jesaja sprak echter ook nadrukkelijk weer over genade en herstel. Zo zal God in de toekomst dit oordeel van diepe slaap weer opheffen (Jes. 32:4; 35:6). Maar daarover straks.

Diepe slaap in het Nieuwe Testament

De vloek van diepe slaap was ook werkzaam onder vele van Christus’ joodse tijdgenoten, en met name onder de geestelijke leiders. Jezus’ onderwijs aan deze tijdgenoten vertoonde daarom grote overeenkomst met het profeteren van Jesaja. Net als Jesaja sprak Jezus lang niet altijd in duidelijke bewoordingen. Hij sprak daarentegen veelal op een indirecte manier, via allerlei beeldspraak, en met name via gelijkenissen. Zijn tijdgenoten die door de geest van diepe slaap werden beheerst, begrepen die doorgaans niet. Deze gelijkenissen versterkten hun diepe slaap alleen nog maar, als oordeel over hun afvallige hart (Matt. 13: 11-15).

Ook in de tijd van de eerste gemeenten bleef deze geest van diepe slaap doorwerken. Paulus stelde dat over vele van zijn joodse volksgenoten een geest van diepe slaap was gekomen. Deze was gelijk aan die waaraan Jesaja’s afvallige tijdgenoten waren overgeleverd (Rom. 11:8 NBG). Deze diepe slaap verhinderde dat het evangelie tot het verstand en hart van de meeste van zijn joodse tijdgenoten doordrong. Door deze geest was er ook een verharding over de harten van vele joden gekomen bij het lezen van het oude testament. Daarom bleef er een geestelijke bedekking op hun hart rusten, telkens wanneer zij hoorden uit, of lazen in, de Mozaïsche wet. Daardoor konden zij niet begrijpen dat de Mozaïsche wet naar Messias Jezus verwijst, en in Hem vervuld is. Paulus stelde dat elke keer wanneer een joodse tijdgenoot tot geloof komt deze geestelijke bedekking wordt weggenomen (2 Kor. 3:14-16). Door de gehele kerkgeschiedenis heen heeft de Heilige Geest bij menig jood deze bedekking daadwerkelijk weggehaald. En ooit zal deze bedekking over geheel Israël verdwijnen.

Effecten van diepe slaap op gelovigen

Ik heb al eerder betoogd dat afvalligheid soms een kenmerk is van het algemene geestelijke klimaat in een regio of generatie. Ook echte gelovigen kunnen door zo’n geestelijk klimaat van afvalligheid en diepe slaap worden aangevallen. Ook al vallen zij niet definitief af, de invloed van deze bolwerken kan hun geloofsleven wel sterk negatief beïnvloeden. Zelfs Jezus’ leerlingen worstelden met de invloed van afvalligheid en diepe slaap. Deze geest beïnvloedde het geestelijke klimaat van hun tijd immers sterk. Dit bleek onder meer toen de discipelen eens moeite hadden om het meer van Galilea over te steken (Marcus 6:45-52). Vervolgens kwam Jezus over het water naar hen toe. Zij werden echter doodsbang toen zij Christus zagen en dachten eerst dat Hij een spook was. Zij waren angstig en ongelovig, omdat

zij bij de eerste wonderlijke vermenigvuldiging van broden en vissen nog ‘niet tot inzicht’ waren gekomen. Daarentegen had hun hart zich verhard.

Ook na de tweede wonderbare spijziging was hun hart nog steeds hard. Daarom vroeg Christus Zijn discipelen of zij soms ‘hardleers zijn’, of ‘een verhard hart hebben’ (Marcus 8: 17 en 18). Ook vroeg hij of zij ‘het nog steeds niet begrijpen’. En of zij ‘ogen hebben, maar niet zien’, en ‘oren hebben, maar niet horen’. Jezus noemde hier feitelijk diverse symptomen van ‘diepe slaap’. De aanleiding tot Christus’ s vragen was de bezorgdheid van de discipelen over gebrek aan brood. En dit terwijl zij kort daarvoor dus twee keer een wonderlijke vermenigvuldiging van brood en vis hadden meegemaakt! Door de invloed van de geest van afvalligheid drong rotsvast geloof desondanks maar langzaam en gebrekkig tot hen door.

Andere voorbeelden van diepe slaap

De invloed van afvalligheid en diepe slaap op de discipelen bleek ook uit de geschiedenis van de maanzieke jongen met de doofstomme geest. Christus’ discipelen konden hem niet bevrijden (Matt. 17:14-19). De reden hiervoor was dat zij door de invloed van de geest van afvalligheid niet het geloof hadden dit te doen, ook al had Jezus hun eerder gezag over boze geesten gegeven (vers 20; Marcus 6:7). Het verwijt ‘ongelovig’ en dwars, of afvallig, geslacht’ was dan ook niet alleen gericht tegen de Schriftgeleerden die dit voorval waarnamen. Het was beslist ook gericht tegen de discipelen zelf (vers 17; Marcus 9:14-28). Zelfs na Zijn opstanding bleken de discipelen nog van halsstarrigheid en ongeloof last te hebben (Marcus 16:14). Gelukkig kwam het voor hen toch nog goed, uiteraard op Judas na.

Ook in de christelijke gemeente kunnen bolwerken van diepe slaap werkzaam zijn. Zo verweet de schrijver van de brief aan de Hebreeënen deze gelovigen dat zij ‘traag van begrip waren geworden’. Verder bleek dat zij leden aan een stoornis in hun groei naar geestelijke volwassenheid. Hierdoor konden zij nog geen ‘vast geestelijk voedsel’ verdragen, maar alleen melk. Zij waren nog steeds geestelijke baby’s, al hadden zij, gezien de tijd dat zij christen waren, eigenlijk al volwassen leraren moeten zijn (Hebr. 5:11-14). Hun traagheid van begrip en gestagneerde geestelijke groei waren het gevolg van het bolwerk van afvalligheid.

Afvalligheid en het verlies van eerdere zegeningen

De werking van afvalligheid rooft verder de effecten van eerdere zegeningen in ons leven. Jezus doelde daarop toen Hij zei: ‘want wie heeft zal nog meer krijgen, en het zal overvloedig zijn; maar wie niets heeft zal zelfs het laatste worden ontnomen’ (Mattheüs 13:12). Hij waarschuwde hiermee Zijn tijdgenoten dat zij vanwege afvalligheid hun eerder van God ontvangen zegeningen kwijt zouden kunnen raken. Een dergelijk negatief effect ervaren echte gelovigen die hun geloofsleven door afvalligheid laten ondermijnen eveneens. Het al genoemde voorbeeld van het onvermogen van de discipelen de maanzieke jongen te bevrijden, illustreert dit. Toen zij van Jezus net het gezag over boze geesten hadden ontvangen, reageerden zij heel opgetogen (Lukas 10:19). Zij merkten dat dit gezag in de praktijk ook echt werkte. Maar nu bleek hun bediening van bevrijding te haperen. De invloed van de geest van afvalligheid had hun geloof geblokkeerd, hun hart verhard, en daardoor hun geestelijk gezag over demonen ondermijnd.

Ook onze zalving, geloof, inzicht en gezag zullen aan kracht inboeten als wij onder de invloed van de geest van afvalligheid raken. Een andere zegening die zal wegebben zijn de

herinneringen aan eerdere zegeningen die wij in ons leven hebben ontvangen. Zelfs herinneringen aan uiterst spectaculaire wonderen, uitreddingen, openbaringen en doorbraken kunnen dan vervagen. Op die manier verliezen die herinneringen hun stimulerende kracht op ons geloof. Ook dreigen wij de resultaten van eerdere bevrijding, overwinning en herstel weer deels of geheel kwijt te raken. Zoals van zondige gewoonten, demonische bindingen, innerlijke genezing e.d. Dergelijk verlies aan Gods zegeningen wordt groter naarmate de invloed van afvalligheid op ons leven in kracht toeneemt. Met andere woorden, afvalligheid heropent allerlei beerputten in ons leven die wij ooit in Gods genade hebben gesloten. En als het proces van afvalligheid zich doorzet en definitief wordt, dan gaat het deksel volledig van deze beerputten af. Dan komen wij in een geestelijke situatie terecht die erger is dan voor onze bekering, bevrijding en herstel.

Voorbeelden in de bijbel

Genoemd probleem zien wij terug in het koningschap van Manasse en Amon in Juda. (2 Koningen 21; 2 Kr. 33). Hun voorganger Hizkia had net een radicale hervorming doorgevoerd. (2 Kon. 18-20; 2 Kr. 29-32). Maar Manasse viel net zo radicaal weer van God af, en introduceerde zelfs nog weerzinwekkendere vormen van afgoderij. Na Manasse en Amon, die maar korte tijd regeerde, kwam koning Josia. Deze voerde opnieuw een hervorming in Juda door die nog verder en dieper ging dan die van Hizkia. (2 Kon. 22-24; 2 Kr. 34-36). Toch was deze nieuwe hervorming niet radicaal en duurzaam genoeg om de gevolgen van Juda's eerdere afgoderij en afvalligheid te keren (2 Kon. 23:26,27). Na Josia's regering viel Juda opnieuw in diepe duisternis, wat uiteindelijk in de ballingschap resulteerde.

Jezus stelde dat deze vloek van afvalligheid ook zijn eigen tijdgenoten zou gaan treffen. Ter illustratie vertelde Hij het verhaal over de boze geest die uit zijn huis werd verdreven, ronddoelt en dan weer terugkeert naar zijn oude huis. Dat huis bleek echter netjes op orde te zijn gebracht. Om dit huis toch weer in bezit te kunnen nemen riep deze boze geest zeven nog slechtere geesten te hulp. Zij gingen nu met zijn allen dit huis in bezit nemen. Dit ooit bevrijde huis was dus uiteindelijk veel slechter af dan voordat het bevrijd en op orde gebracht was (Mattheüs 12: 43-45). Jezus gaf op deze manier aan wat het negatieve effect van de afvalligheid van zijn tijdgenoten zou zijn. Christus was namens de God van Israël gekomen om deze generatie te bevrijden. Maar deze generatie verhardde zich en verwierp Jezus, en vervolgens ook het getuigenis van de Heilige Geest. Niet alleen deden deze afvalligheid en de effecten ervan het resultaat van eerdere hervormingen in Israël te niet. Maar de geestelijke toestand waar het in belandde zou erger zijn dan ooit tevoren.

4. Gods waarschuwingssysteem en herstelplan

Gods vroegtijdig waarschuwingssysteem

Wij gaan nu over naar het goede nieuws! Zoals gezegd verhindert God niet dat gelovigen ervoor kiezen om af te vallen. Maar uiteraard wil Hij dolgraag dat dit niet gebeurt, en helpt Hij ons daarom om dit te voorkomen. Om die reden wil de Heilige Geest onze nog verborgen zonden en andere kwetsbaarheden openbaren, zodat wij hiermee kunnen afrekenen (Fil. 3:15) Zo blijven wij in het rechte spoor, en groeien wij in geestelijke volwassenheid en gezondheid. Dit principe geldt ook als wij, bewust of onbewust, enige innerlijke verharding tegen Hem

toelaten. Zo'n verharding zou immers de eerste stap kunnen zijn in een proces van verdere innerlijke verwijdering van Hem, richting afvalligheid. De Heer zal ons al in een vroeg stadium van zo'n negatief proces waarschuwen.

Bij voorkeur waarschuwt Hij ons op een zachte en vriendelijke manier. Maar wanneer wij niet alert zijn op deze waarschuwingssignalen, zullen die luider en ernstiger gaan klinken. En hoe verder wij ons op een glijdende schaal naar beneden bevinden, hoe nadrukkelijker Hij ons waarschuwen zal. Je zou dit kunnen vergelijken met een waarschuwing aan iemand die in een ravijn dreigt te rijden. Die waarschuw je uiteraard niet heel geduldig, met een zachte stem, en via indirecte bewoordingen, maar daarentegen juist zo luid en nadrukkelijk mogelijk. Om een term uit wereldlijke crisisplannen te lenen, zouden wij dergelijke signalen wel 'Gods vroegtijdige waarschuwingssysteem' kunnen noemen. Zo'n waarschuwingssysteem gebruikt de Heer voor individuele gelovigen, maar ook voor gehele gemeenten, bedieningen, en zelfs voor regio's en landen.

De bijbel leert dat het proces van afvalligheid vooral voeding krijgt als wij weigeren te luisteren naar Zijn stem van instructie, correctie en waarschuwing. De schrijver van de brief van Hebreeënen benoemt dit ook nadrukkelijk. Hij verwijst naar een berucht incident tijdens Israëls tocht door de woestijn: 'Daarom, zoals de Heilige Geest zegt, als jullie vandaag Zijn stem horen, verhardt jullie harten niet, zoals bij de verbittering, ten dage van de verzoeking in de woestijn' (Hebr. 3:7-9). God waarschuwt ons. Maar als wij willens en wetens Gods signalen in de wind slaan, leidt dit onvermijdelijk tot nog meer innerlijke verharding. Dan geven wij het proces van afvalligheid dus veel extra brandstof.

Gods waarschuwingssysteem in het boek Openbaring

De brieven aan de gemeenten in Openbaring tonen twee voorbeelden van Gods vroegtijdige waarschuwingssysteem. Het eerste voorbeeld betrof de gemeente te Efeze (Op. 2:1-7). Dit was een bloeiende gemeente, met veel kracht en geestelijk onderscheid. Zij was dan ook ontstaan uit de immens krachtige werking van de Heilige Geest door de apostel Paulus (Hand. 19,20). Deze gemeente ontwikkelde op den duur een leidende rol in de vroege kerk. Maar de Heer zag dat er desondanks iets grondig in deze gemeente misging. De gelovigen waren hun eerste liefde voor Hem aan het verliezen.

God nam dit probleem heel ernstig op. De liefdesrelatie met God is en blijft immers de kern en basis van ons geestelijk leven. Als wij die relatie verliezen raken wij het belangrijkste fundament van ons geestelijk leven kwijt. Wij verliezen dan ook de belangrijkste drijfveer voor ons werk voor Gods koninkrijk. Misschien lijkt ons werk voor Zijn koninkrijk dan nog steeds heel succesvol. Maar dit succes wordt steeds meer een kwestie van gewoonte en routine, en niet meer van echte passie. Bovendien leidt zo'n verlies van de eerste liefde makkelijk tot nog verdere innerlijke verwijdering van de Heer, van een toenemende verkillung van het hart. Dan dreigen wij steeds verder richting afvalligheid af te glijden. Daarom riep God de Efeziërs tot snelle en radicale bekering op, in tamelijk strenge bewoordingen. Anders zou de Heer op den duur de stekker uit deze belangrijke gemeente kunnen trekken.

In nog sterkere bewoordingen waarschuwde God de gemeente in Laodicea. Zij was een welvarende en succesvolle gemeente die daar kennelijk zelf heel trots op was. In hun zelfgenoegzaamheid hadden de gemeenteleden God niet echt nodig. Zij konden zichzelf prima behelpen. Wellicht liep alles in deze gemeente op het eerste gezicht op rolletjes, en

waren haar gelovigen heel druk met allerlei ‘christelijke’ bezigheden. Maar in hun hart waren zij feitelijk onverschillig geworden. God vergeleek deze houding van het hart met lauw drinken dat zo vies is dat je het uitspuugt⁴. Op dezelfde manier dreigde God deze gemeente vanwege haar zelfgenoegzame onverschilligheid uit te spuwen.

God blijft altijd naar geestelijk herstel zoeken

Deze brief aan Laodicea toont overigens ook goed nieuws voor mensen of gemeenten die dreigen af te vallen. Ook als God ons ernstig corrigeert, doet Hij dit nog steeds uit liefde (Op. 3:19). Hij wil beslist voorkomen dat ons geloofsleven door afvalligheid wordt geruïneerd. Hij verlangt niets liever dan een intieme relatie met ons te hebben, en die relatie ook te behouden. En wanneer wij ons hart verharden, zal Hij naar openingen blijven zoeken om ons alsnog te bereiken. Dit geldt zelfs als wij al besloten hebben om af te vallen. Alleen maakt een hart dat door afvalligheid verhard is dit voor Hem wel extra lastig. Daarom waarschuwt God ook zo nadrukkelijk voor deze verharding. Maar ook als ons hart hard is, klopt Hij nog steeds op de deur en roept ons, in de hoop dat wij Hem alsnog binnenlaten (Op. 3:20). Het is en blijft natuurlijk nog steeds onze keus om ons hart voor Hem open te doen. Als wij daarentegen besluiten om de deur definitief dicht te blijven houden, dringt Hij Zich niet tegen onze wil naar binnen. Dan blijft Hij buitenstaan, en trekt Zich op een gegeven moment terug.

De mogelijkheid van herstel geldt ook voor hele gemeenten, en zelfs naties, waarvan het klimaat sterk door afvalligheid is beïnvloed. Aan de ene kant zal een generatie die sterk door afvalligheid is beïnvloed deze verharding aan haar nageslacht doorgeven. Maar op den duur zal de invloed hiervan afnemen. De volgende generaties zullen daarom de innerlijke hardheid die hun voorgeslacht kenmerkte, in mindere mate bezitten. Dit geeft kansen voor een nieuwe doorbraak van het koninkrijk van God. Zo bracht God na perioden van afvalligheid weer herstel in het oude Israël, en van de vloek van ballingschap die hieruit voortvloeide.

Zoals al opgemerkt kenmerkte een sterke innerlijke verharding vele geestelijke leiders in Jezus' tijd. Zij bliezen als het ware de nog sluimerende geest van afvalligheid van hun voorvaders nieuw leven in. En zij trokken een groot deel van het volk in hun afvalligheid mee. Dit resulteerde onder meer in de verwoesting van Jeruzalem in het jaar 70, waarbij ook de tempel geheel werd vernietigd. En het leidde een proces van langdurige verstrooiing over de gehele wereld in. Desondanks blijft de nadrukkelijke belofte van het herstel en behoud van Israël aan het einde van de geschiedenis overeind staan (Rom. 9-11). God garandeert dat in de toekomst geheel Israël zich weer tot Hem zal keren, Messias Jezus zal accepteren en de Heilige Geest gehoorzamen.

Extra vergoeding voor de gevolgen van afvalligheid

Ook als wij ons al in een vergevorderd stadium van afvalligheid bevinden, kunnen wij dus nog steeds naar God terugkeren. God kan en wil ons vervolgens herstellen van de

⁴ Vele menen dat dit ‘lauwe drinken’ verwijst naar drinkkwater in het oude Laodicea dat lauw en daardoor ondrinkbaar zou zijn. Anderen menen daarentegen dat het verwijst naar een oude regel van gastvrijheid. Een gastheer zette zijn gasten ofwel drinken voor dat warm is gemaakt, of juist drinken dat koel is. Maar lauw drinken voorzetten was een belediging. Dergelijk lauw drinken zou dan ook niet door de gasten worden gepruimd, maar worden uitgespuwd. Omdat ik geen expert ben op het gebied van de oude wereld, laat ik dit verschil in interpretatie verder rusten.

verwoestende gevolgen van afvalligheid. Dit blijkt eveneens uit het boek Jesaja, dat zo uitvoerig over de vloeken van afvalligheid spreekt. Jesaja benadrukte namelijk tegelijkertijd ook Gods beloften voor Juda's herstel na de ballingschap, die Gods oordeel op Israëls afvalligheid was. Als onderdeel van dit herstel beloofde God dat 'de blinden de ogen worden geopend', 'de oren van doven worden ontsloten', en de 'mond van stommen zal jubelen' (Jesaja 35: 4-6). En dat Israël Gods onderwijs geestelijk weer zal kunnen zien en begrijpen, en Zijn stem weer kunnen horen (Jesaja 30:20 en 21). Deze passages beloven met andere woorden dat God de vloeken van diepe slaap weer ongedaan zal maken.

Het goede nieuws gaat echter nog verder. God beloofde Israël zelfs 'dubbele vergoeding' (Jesaja 61: 7). Deze term verwijst naar een gebod in de Mozaïsche wet. Volgens dit gebod moest een betrapte dief aan het slachtoffer het dubbele teruggeven van wat hij had gestolen (Exodus 22:3,6). Het slachtoffer van deze diefstal zou daarom na die dubbele vergoeding rijker zijn dan voor die diefstal. In Jesaja worden de vloeken van afvalligheid dus feitelijk als een dief beschouwd. Wanneer die vloeken worden verbroken zal Israël dus van God twee keer zo veel ontvangen als wat zij door die vloeken is kwijtgeraakt. Israëls situatie na het herstel zal dus zelfs nog beter zal zijn dan voordat die afvalligheid plaatsvond!

In dit verband is de brief aan gemeente te Laodicea eveneens interessant. God liet Zich kritischer over deze gemeente uit dan over de overige zes gemeenten die in het boek openbaring genoemd worden. Hij dreigde deze afvallige kerk 'uit Zijn mond te spugen'. Maar Hij riep deze gemeente op om te 'overwinnen', zoals Hij de andere zes gemeenten ook opriep om te overwinnen. Sommige bijbeluitleggers wijzen erop dat God aan deze gemeente een heel krachtige beloning beloofde als zij inderdaad zou overwinnen. Deze gemeente zou dan 'samen met Christus op de troon zitten, zoals Christus met de Vader op de troon zit' (Op. 3: 21). Geen andere gemeente die in Openbaring wordt genoemd kreeg een belofte in zulke sterke bewoordingen. Dus enerzijds moet een gemeente die, zoals in Laodicea, naar afvalligheid neigt sterk voor haar voortbestaan vrezen. Als zij zich blijft verharderen, dan houdt het een keer op. Maar als zo'n gemeente haar afvalligheid overwint, en zich dus drastisch bekeert, mag zij anderzijds Gods overvloedige zegen verwachten (2 Tim. 2:12,13).

5. De lessen voor Nederland en de rest van Europa

Afvalligheid in Nederland

Nederland valt uiteraard niet te vergelijken met Israël, dat een unieke plek in Gods heilsgeschiedenis inneemt. Toch kan deze analyse van afvalligheid in Israël en de vroege kerk ons veel leren. Je kunt er natuurlijk over twisten of wij Nederland als een voormalig christelijk land mogen beschouwen. Aan de ene kant heeft Nederland vele gelovigen gekend, en heeft het christendom een sterke invloed op de maatschappij uitgeoefend. Aan de andere kant was de kwaliteit van het christelijk geloof verre van perfect. Vele mensen waren slechts christen in naam, omdat het christendom nu eenmaal onderdeel uitmaakte van de dominante cultuur. En het werk van de Heilige Geest kwam veelal niet tot zijn recht. Mede daarom had menig gelovige niet echt een persoonlijke relatie met de Heer. Het is niet moeilijk om nog vele andere onvolkomenheden in het Nederlandse christendom te benoemen.

Maar alle onvolkomenheden ten spijt, het christelijk geloof heeft zeker een zegenende invloed op de Nederlandse geschiedenis uitgeoefend. En in alle generaties zijn er vele

oprechte gelovigen geweest, die veelal wel een echte relatie met de Heer hadden. Tegelijkertijd hebben genoemde onvolkomenheden Nederland wel kwetsbaar gemaakt voor de geest van afvalligheid. Door de gehele geschiedenis heeft dit bolwerk dan ook invloed uitgeoefend. In Nederland is deze geest van afvalligheid extra krachtig doorgebroken in de rebelse jaren zestig van de vorige eeuw. De vlak na de tweede oorlog geboren ‘babyboom generatie’ is hier met name een instrument van geweest. Deze afvalligheid groeide uit tot een hoofdkenmerk van het geestelijke klimaat in Nederland. Dit vertaalde zich niet alleen in een grote teruggang van het aantal christenen. Het leidde eveneens tot een schrikbarend gebrek aan kennis van het christelijke geloof onder de bevolking.

De gevolgen voor Nederland als natie

De in de bijbel genoemde negatieve gevolgen van afvalligheid hebben Nederland dan ook sterk beïnvloed. Dit verklaart mede de heftigheid van de morele crisis waarin Nederland momenteel verkeert. De innerlijke verharding tegen God en het evangelie opent immers allerlei geestelijke en morele beerputten. Zij heeft in ons land onder meer een grote tolerantie geschapen voor alles wat antichristelijk is. En dit bolwerk heeft een intense vijandschap tegen de christelijke moraal en mensbeeld gestimuleerd. Afvalligheid ondermijnt verder de geestelijke grenzen van Nederland. Hierdoor is ons land nu een makkelijke prooi voor de manipulatie en intimidatie van de politieke Islam, en voor antisemitisme in een nieuw jasje.

In de inleiding ben ik al ingegaan op de gevolgen van afvalligheid voor de evangelisatie van Nederland. Dit bolwerk maakt mensen extra hard en onverschillig voor het evangelie, en verspreidt een diepe geestelijke slaap over Nederland. Daardoor zullen ongelovigen in Nederland extra veel moeite hebben om Gods waarheden en gedachten met hun hart te kunnen pakken. Dit verklaart mede waarom ongelovigen met een oorspronkelijk niet-Nederlandse achtergrond veelal meer voor het evangelie openstaan. En waarom zij vaak radicaler, krachtiger en gepassioneerder zijn in hun geloofsleven na hun bekering, en meer geloof hebben in Gods kracht. Weliswaar hebben zij van hun achtergrond ook bolwerken geërfd die hun hinderen om het evangelie te omarmen. Maar omdat zij die keiharde erfenis van afvalligheid en diepe slaap niet delen, kan God toch makkelijker tot hen doordringen.

Zoals al gezegd in de inleiding, oefent het bolwerk van afvalligheid ook een negatieve invloed op individuele gelovigen en gemeenten uit. De vijand gebruikt dit bolwerk om gelovigen te verleiden definitief af te laten vallen. Dit risico bestaat niet alleen in oude, traditionele kerken, maar ook in jonge en dynamische gemeenten en groepen. Het geestelijke klimaat van afvalligheid trekt het geestelijke peil naar beneden, en stimuleert lauwheid, kilheid en ongeloof. Zo’n klimaat bevordert vervolgens de geloofsafval van twijfelende en kwetsbare gelovigen. Kerken en groepen met een dergelijk geestelijk klimaat oefenen immers geen aantrekkingskracht op hen uit, maar werken eerder afstotend. Dit verklaart mede de grote golf van afvalligheid sinds de jaren zestig in Nederland. Deze golf is sterk bevorderd door de lauwheid, ongeloof en leegte die een flink deel van de Nederlandse kerk kenmerkten.⁵

⁵ Ernstige geestelijke problemen in gemeenten en groepen kunnen afvalligheid ook sterk bevorderen. Voorbeelden zijn ruzies, machtsstrijd en splitsingen, valse beschuldigingen, een geest van veroordeling, intimidatie, uitbuiting en manipulatie. Misbruik en uitbuiting, en een gebrek aan optreden hiertegen waardoor de slachtoffers in de kou blijven staan, zijn nog ernstigere voorbeelden. Dergelijke problemen spelen beslist niet alleen in oude, traditionele kerken. Ook jonge en ambitieuze pinkster- en charismatische gemeenten en groepen

Diepe slaap onder Nederlandse gelovigen

Afgezien hiervan, dit bolwerk ondergraaft de geestelijke gezondheid van gelovigen. Hierdoor wordt ook hun bruikbaarheid voor Gods koninkrijk ondermijnd, net zoals die van Jezus' discipelen destijds. Bij gelovigen met een Nederlandse achtergrond springen vier werkingen van diepe slaap er regelmatig uit. De eerste vorm is een moeite om daadwerkelijk in Gods kracht te geloven, en met name in tekenen en wonderen, zoals in bovennatuurlijke genezing. Dit geldt nog eens in extra mate voor gelovigen met een traditionele protestantse achtergrond.

De tweede vorm is gebrekkige vrijmoedigheid in het getuigen van de Heer. Zo voelen veel gelovigen zich geremd om te evangeliseren, en vervallen in onduidelijk gestamel als niet-gelovigen hen naar hun geloof vragen. Ook schieten zij dan in een verdedigende houding, alsof zij zich tegen een beschuldiging moeten verweren. Je zou deze remming in vrijmoedig spreken een 'stottergeest' kunnen noemen. Deze remming is volgens Jesaja eveneens een onderdeel van diepe slaap (Jes. 32:4). Hoe dan ook, het goede nieuws is dat God belooft dat Hij ook dit probleem kan en wil herstellen. Door dit herstel zal de 'stotteraar', of de 'stomme', weer vloeiend en vrijmoedig spreken.

De derde vorm is een rem in de groei van geestelijke volwassenheid. God wil dat gelovigen blijven groeien. In de eerste plaats natuurlijk in hun persoonlijke relatie met Hem. Maar verder in onder meer heiligheid, kracht, en effectieve bediening. En in wijsheid, geestelijk onderscheid en kennis en begrip van de principes van Zijn koninkrijk. Maar, zoals de gemeente van de Hebreëën illustreert, veroorzaken afvalligheid en diepe slaap stagnatie van dergelijke groei. Het gevolg is dat vele gelovigen in geestelijke onvolwassenheid blijven hangen, ook als zij al tientallen jaren christen zijn. Dit geldt zelfs voor menig geestelijk leider. Tot slot veroorzaakt deze diepe slaap geestelijke desoriëntatie en verwarring. Gelovigen worden dan extra kwetsbaar voor de misleiding van theologische misvattingen, wanpraktijken en nutteloze geestelijke modes. Door dergelijke onvolwassenheid merken gelovigen Gods waarschuwingssignalen over misleiding en afleiding verder onvoldoende op.

Strategie voor bevrijding en herstel

Ondanks alle afvalligheid en diepe slaap hoeven wij echter beslist niet bij de pakken neer te zitten. De bijbel toont immers dat herstel van afvalligheid en haar negatieve gevolgen mogelijk is. Dat gold voor Israël en voor de vroege gemeenten. Deze mogelijkheid geldt net zo goed voor Nederland en Europa. De Heer kan ons zelfs dubbel vergoeden voor wat wij door afvalligheid en haar vloeken zijn verloren. Het is daarom mogelijk dat wij krachtige geestelijke doorbraken zullen ervaren die ongekend zijn in onze Nederlandse geschiedenis. Hierdoor zal het aantal echte gelovigen explosief toenemen. En zal hun toewijding en geestelijke volwassenheid veel hoger zijn dan ooit tevoren. En zal tenslotte de heiligende invloed van het evangelie op de gehele samenleving uiterst krachtig merkbaar zijn.

Herstel en nieuwe doorbraak komen echter niet automatisch, maar vereisen oprechte bekering, volhardend gebed en helder onderscheid. Om te beginnen moeten wij het de uitdaging van afvalligheid eerlijk onder ogen zien, en haar invloed op gelovigen begrijpen. Met dit doel heb ik dan ook dit artikel geschreven. Vervolgens dienen wij de Heer te vragen

kunnen zich aan dergelijke praktijken schuldig maken. Daardoor raken nieuwe gelovigen soms ernstig beschadigd, wat hen weer tot afval kan aanzetten. Dit is nog eens een extra reden om ons zo snel en drastisch mogelijk van elke vorm van wangedrag te bekeren.

ons te openbaren op welke manier wijzelf door afvalligheid en diepe slaap zijn beïnvloed (vgl. Ps. 130:23,24). Voorbeelden zijn ongelooft, onverschilligheid, trage geestelijke groei, gebrek aan vrijmoedigheid, et cetera. Daar dienen wij ons dan nadrukkelijk van te bekeren en vervolgens de Heer te bidden voor persoonlijk herstel. Dergelijk persoonlijke bekering zal ons geestelijk gezag in ons gebed voor Nederland bovendien vergroten.

Net als Daniël dienen wij niet alleen onze eigen zonden te belijden, maar ook de ontrouw en afvalligheid van ons voorgeslacht (Dan. 9). En van onze natie als geheel, en eventueel ook van de groep of gemeente waarvan wij deel uitmaken. Vervolgens maken wij gebed voor herstel een vast onderdeel van ons persoonlijk en gezamenlijk gebed. Laten wij intensief en volhardend bidden dat de Heer de verblindende en verstikkende deken van diepe slaap over Nederland verwijdt, zowel over ongelovigen als over gelovigen. In dit gebed mogen wij de Heer ook herinneren aan Zijn bijbelse beloften van herstel⁶.

Verder dienen wij alert te blijven op nieuwe verleidingen van het bolwerk van afvalligheid en diepe slaap. Dit bolwerk zal elke rancune of verlies aan passie die wij in ons hart toelaten maximaal uitbuiten, en zo ons geloofsleven ondermijnen. Wij hebben dus constant geestelijke alertheid en discipline nodig om ‘ons hart te bewaren en te bewaken’ (Spr. 4:23; Hebr. 12:15). En uiteraard de ijver en discipline om positief in ons geloofsleven te blijven investeren. Gelukkig zal de Heer ons met Zijn ‘vroegge waarschuwingssysteem’ te hulp komen, net zoals Hij de gemeenten te Efeze en Laodicea hiermee hielp. Uiteraard dienen wij om op Gods waarschuwingen alert te blijven, en ons te laten corrigeren. Dit is niet alleen hoognodig voor onze eigen geestelijke gezondheid. Maar zo zaaien wij ook positief in het geestelijke klimaat van onze sociale omgeving.

6. Slotopmerking

Herstel van het bolwerk van afvalligheid en van diepe slaap in ons persoonlijke leven kan redelijk snel gaan. Maar volledig herstel van afvalligheid en diepe slaap in een hele natie is veelal een kwestie van lange adem. Zoals ik eerder heb betoogd, ontwikkelt afvalligheid zich vaak stapsgewijs door meerdere generaties heen. Ditzelfde principe geldt ook voor het herstel van de negatieve gevolgen van afvalligheid. Dit zien wij eveneens in de geschiedenis van Juda terug. De terugkeer uit ballingschap was een eerste stap in Gods herstelproces. Maar het zou enkele generaties duren voor de door de ballingschap veroorzaakte ‘aloude puinhopen’ zouden zijn herbouwd (Jes. 58:12 61:4).

Op dezelfde manier kan het ook enkele generaties duren voordat een natie helemaal van haar afvalligheid is hersteld. Wij weten uiteraard niet hoeveel generaties er nog zullen komen voordat Jezus terugkomt. Maar laat ons dit niet weerhouden om het gebed voor dit herstel snel en intensief op te pakken. De nog volgende generaties zullen dan op onze schouders kunnen staan om dit herstel naar het volgende, hogere, niveau te brengen.

⁶ Gebed voor de jonge generatie is hierbij van groot strategisch belang. En flink deel van deze generatie is uiterst kwetsbaar voor de invloed van zowel het extreme humanisme als van die van de politieke Islam. Die kwetsbaarheid is mede het gevolg van de afvalligheid van de vorige generaties. Maar aan de andere kant wil de Heer juist deze generatie gebruiken om een flinke stap in Zijn herstelplan voor Nederland te maken. Laten wij ook ijverig bidden voor de bekering van Moslims, inclusief Moslim jongeren. Ik heb sterk de indruk dat God ook onder hen een machtig werk wil doen. En dat Hij dit vervolgens weer als hulpmiddel wil gebruiken om de rest van Nederland uit haar diepe slaap te halen.